

Шанскова Т.І. Андрагогічні засади професійної підготовки магістрів дошкільної та початкової освіти / Т. І. Шанскова //Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітніх реформ: зб. наукових праць учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Коломия, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. Поясик О. І., Лаппо В. В. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. – С. 23 - 29

Шанскова Тетяна Ігорівна
*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
і педагогічних інновацій
Житомирський державний
університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах дворівнева підготовка педагогічних працівників у системі «бакалавр-магістр» у вищій освіті України сконцентрована на зміні форм, методів, прийомів та засобів навчання на кожному з рівнів. Зазначимо, що підготовка магістрів відрізняється більшою науковою і теоретичною фундаментальністю, рівнем самостійної науково-дослідної та проектної діяльності. Вона розрахована на поглиблення вузькоспеціальних знань і застосування їх у викладацькій або науковій діяльності.

Саме магістри становлять значний потенціал майбутніх викладацьких кадрів закладів вищої освіти, тому їх підготовка має здійснюватися з урахуванням тенденцій сучасного соціально-економічного розвитку країни. До того ж необхідно враховувати і можливу зміну напрямку власної професійної діяльності магістрів, міжпрофесійну мобільність, що потребує постійного оновлення знань, умінь та навичок, безперервного навчання протягом життя.

Тому означене зумовлює необхідність підготовки магістрів-педагогів до професійної діяльності на засадах андрагогічного підходу.

Відмінною особливістю магістратури є більш глибока спеціалізація студентів. Магістр дошкільної та початкової освіти повинен володіти ґрунтовної психолого-педагогічної підготовкою, мати високий рівень професійної компетентності, що дозволяє здійснювати індивідуальну траєкторію розвитку кожної дитини, реалізовувати співпрацю з батьками, забезпечувати результативність освітнього процесу, бути здатним вирішувати найскладніші завдання педагогічної діяльності. Також необхідність спільного навчання в умовах магістратури бакалаврів дошкільної та початкової освіти та фахівців інших галузей зумовлює використання андрагогічного підходу у процесі їх професійної підготовки.

Узагальнення досліджень науковців дозволило виділити основні принципи навчання майбутніх магістрів на андрагогічних засадах, а саме: контекстності – навчання зорієнтовано на досягнення важливих для студентів цілей, що передбачає врахування професійної, соціальної та побутової діяльності студентів; використання життєвого та професійного досвіду дорослого студента; системності – дотримання цілей, змісту, форм та методів упровадження технології навчання; диференціації та індивідуалізації навчання – створення індивідуальної освітньої траєкторії студента; актуалізації результатів навчання – можливість невідкладного застосування отриманих знань та умінь у професійній діяльності; елективності – обрання дорослим студентом найбільш прийнятних для нього форм та методів навчання, способів самостійної роботи, консультацій з викладачем, термінів виконання різних видів завдань; спрямованості та подальший саморозвиток освітніх потреб.

Подальша логіка дослідження передбачала визначення сутності навчально-методичного комплексу щодо професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної та початкової освіти на засадах андрагогіки, який являє собою сукупність нормативної, організаційної та навчально-методичної документації, пов'язаної єдиною методологією та організацією викладання.

Вивчення основних наукових положень філософії, педагогіки, психології, андрагогіки щодо проблеми професійної підготовки магістрів дошкільної та початкової освіти дозволило значно вдосконалити навчально-методичне забезпечення цього процесу та створити навчально-методичний комплекс (НМК), який враховує соціальні запити до професійної діяльності випускника магістратури, положення андрагогіки, специфіку навчальних дисциплін, забезпечує інформаційний, методичний та науковий супровід навчального процесу.

З позицій дидактичних закономірностей зміст підготовки магістрів дошкільної та початкової освіти буде повноцінним за умови його повноти, глибини, збалансованості конкретного і загального, завершеності, системності, гнучкості, оперативності, динамізму. Великого значення у цьому контексті набуває осмислення та глибоке розуміння сутності мети і завдань професійної освіти, взаємозв'язку із середовищем, який впливає на визначення її змісту, виявлення законів та закономірностей, дидактичних принципів його добору, проектування.

До критеріїв оптимізації змісту підготовки магістрів дошкільної та початкової освіти на основі аналізу дидактичної літератури можна віднести наступні:

- цілісність змісту, що передбачає достатньо повне відображення в ньому вимог, які висуває суспільство в конкретно-історичних умовах свого розвитку до особистості магістра дошкільної та початкової освіти, охоплення основних напрямів концептуально-методологічних, психолого-педагогічних наук, практики і досвіду навчання й виховання дітей та молоді, їх соціалізації та психологічної підтримки;

- реалізацію принципів андрагогіки при визначенні обсягу, структуруванні змісту навчання, врахування психолого-педагогічних особливостей і закономірностей освіти дорослих;

- раціональне структурування змісту, форм і методів, видів навчання в послідовності, наступності, поетапності курсової та міжкурсвої підготовки;

– відповідність змісту рівневі навчально-професійних і пізнавальних можливостей, запитів і потреб дорослих студентів;

– відповідність використовуваної навчально-матеріальної, науково-методичної бази обов'язковому змістові освіти. Зміст професійної підготовки магістрів дошкільної та початкової освіти характеризується узгодженістю вивчення дисциплін за такими позиціями: розробка збалансованого плану вивчення дисциплін у часі й послідовності; єдність інтерпретації категоріально-понятійного апарату; наступність у формуванні дидактичних знань та умінь; структурне забезпечення оптимального поєднання теоретичного, емпіричного та прикладного застосування дидактичних знань та умінь студентів.

Індивідуальний стиль учіння визначається нами як зумовлена типологічними особливостями система способів пізнавальної діяльності студента, що забезпечує досягнення оптимального для нього результату. Індивідуальний стиль учіння розглядається як такий, що забезпечує досягнення студентами з різними типологічними особливостями оптимальної продуктивності засвоєння за відносно однакових для всіх умов і об'єктивних вимог самого навчального процесу, що виявляється як його власна траєкторія навчання. У процесуальному аспекті активізація навчання студентів зумовлюється їх самостійною пошуковою діяльністю на лекційних, семінарських, лабораторно-практичних та контрольних заняттях у вигляді осмислення проблемного змісту матеріалу, обговорення дискусійних проблем та завдань, самостійного виконання завдань різного рівня складності.

З метою оптимізації професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної та початкової освіти було розроблено відповідну андрагогічну технологію такої підготовки, що містить такі компоненти-етапи: *цільовий, адаптаційно-діагностичний, реалізаційний, корекційний та оціночно-рефлексивний.*

Цільовий компонент упровадження технології полягає у розвитку «сутнісних сил» особистості, становлення його творчої активності і самостійності, прояв прагнення до самовдосконалення і саморозвитку, шляхом

залучення до професійно-педагогічної діяльності, рефлексії і до пошуку сенсу своєї діяльності.

Адаптаційно-діагностичний етап упровадження андрагогічної технології професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної та початкової освіти передбачає з'ясування індивідуальних параметрів навчання конкретного студента шляхом створення деякої ідеальної моделі компетентності, до якої має прагнути студент; виявлення рівня попередньої підготовки, його професійного та соціального досвіду, психологічних особливостей тощо. Проте, андрагогічна діагностика відбувається вже на адаптаційному етапі навчання студентів, коли актуалізація особистісних ресурсів, творчого потенціалу майбутнього педагога, подолання стереотипів і комплексів, пов'язаних з власною контекстно-педагогічною діяльністю.

Реалізаційний етап технології передбачає включення таких складників, як аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий, які відповідають компонентам творчої особистості фахівця педагогічного профілю. При цьому ми спиралися на ідеї Н. Разіної щодо професійно-особистісного розвитку педагога в умовах інноваційної діяльності освітнього закладу [21].

Аксіологічний компонент має на меті залучення студентів – майбутніх педагогів до загальнолюдської і національної духовної скарбниці та емоційного досвіду і цінностей, закладених у положеннях філософії освіти та виховання, педагогічній класичній спадщині, надання допомоги у виборі особистісно значущих ціннісних орієнтацій.

Когнітивний компонент технології збагачує аксіологічний та емоційно-асоціативний компоненти особистості майбутнього фахівця, а також сприяє оволодінню студентами науковими знаннями

Діяльнісно-творча складова особистісної сфери забезпечує мотиваційний і діяльнісний компонент, сприяє формуванню і розвитку у студентів різноманітних способів професійної і практичної діяльності, розвитку особистісних якостей та творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості в пізнанні, праці, науково-дослідницьких видів діяльності.

Результатом *реалізаційного* компоненту андрагогічної технології став стійкий характер пізнавальних мотивів і активність у професійно-педагогічній та пізнавальній діяльності, що виявляється у поєднанні з ініціативністю, самостійністю, творчістю; актуалізація професійних умінь у творчій діяльності; вияв емоційно-позитивного відношення до професійної діяльності і включення її в практичну роботу; розвинені особистісні цінності та якості; стійкий інтерес до діяльності вихователя та вчителя початкових класів, впевненість у своїх можливостях, прагнення до самовираження, самореалізації, особистісного саморозвитку, прагнення до творчих досягнень.

Корекційний етап андрагогічної технології передбачає внесення змін у зміст, джерела, форми, методи, засоби навчання та оцінювання його результатів, а у разі потреби – і в мету навчання та в особистісні освітні цілі студентів. За допомогою різних форм контролю навчальної діяльності студентів відбувається оцінка процесу впровадження андрагогічної технології.

Рефлексивно-оцінний етап технології передбачає зміни в особистісній та професійній сферах майбутніх фахівців, зокрема, формування світогляду, збагачення ціннісних орієнтацій, розвиток моральних якостей щодо уважного, турботливого ставлення до дітей, відповідальності, почуття обов'язку, педагогічного такту тощо.

Представлена компонентна структура змісту андрагогічної технології професійної підготовки майбутніх магістрів дошкільної та початкової освіти дозволяє акцентувати увагу на збагаченні особистісно-сміслової сфери, відносин, переживаннях і усвідомленні цінностей педагогічної професії, розвитку педагогічних здібностей.

Література

1. Змеев С. И. Становление андрагогики. (Развитие теории и технологии обучения взрослых): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Змеев Сергей Иванович; Москов. гос. лингвист. ун-т. – Москва, 2000. – 279 с.

2. Кукуев А. И. Андрагогическая подготовка преподавателя мега вуза: содержательный аспект : учеб.-метод. пособие / А. И. Кукуев– Ростов-на-Дону : Булат, 2008. – 160 с.

3. Лук'янова Л. Б. Дорослість як базова категорія андрагогіки / Л. Б. Лук'янова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. – Київ; Ніжин, 2010. – Вип. 2. – С. 19 – 28.